

A SOÁ ÉS A KERESZTÉNYSÉG_T215

kollokviumi és tanulmányi (vizsga)irodalom

Abbreviatúra: F = fakultatív

A tanegység teljesítésének formája: megbeszélés szerint

Kollokviumi feltétel: a kijelölt írásbeli referátumok vizsga előtti (legkevesebb egy héttel megelőző) benyújtása.

1. EGYHÁZAK, KERESZTÉNYSÉG ÉS SOÁ

***Antiszemitizmus, Soá és az egyház.** Egy német teológiai munkaközösség tanulmánya, 1995. In: Mérleg, (39.) 2003/1. 71-85.: <http://www.merleg-digest.eu/antiszemitizmus-soa-es-az-egyhaz/>

***Braham, Randolph L.:** Magyarország keresztény egyházai és a holokauszt. In: Múlt és Jövő, (ÚF: 11.) 2000/3-4. 43-60.: In: Tanulmányok a Holokausztról I. Szerk.: Randolph L. Braham. Budapest: Balassi Kiadó. 2001. 9-36.: In: Uő.: A holokauszt. Válogatott tanulmányok. Budapest: Láng kiadó. [2002.] 263-295.:

http://www.multesjovo.hu/en/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/2460/

Buber, Martin: [a.] Nyílt levél Gerhard Kittelnek. In: Új Írás, (28.) 1988/9. 83-85.; [b.] Gerhard Kittel válaszára. Ibidem, 85-86.

Gergely Jenő: A katolikus püspöki kar és a konvertiták mentése (dokumentumok). In: Történelmi Szemle, (27.) 1984/4. 580-616.:

https://tti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1984_4/gergely.pdf

Gergely Jenő: A magyarországi katolikus egyház és a fasizmus (különös tekintettel az 1930-as évektől 1944-ig). In: Századok, (121.) 1987/1. 3-48.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/gergely_jeno_a_mo.-i_katolikus_egyhaz_es_a_fasizmus_szazadok_87_1_3-48.pdf

***Madievski, Samson:** Németország keresztény egyházai a holokauszt után. In: Múlt és Jövő, (ÚF: 11.) 2000/3-4. 61-72.:

http://www.multesjovo.hu/en/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/2461/

Magyar megfontolások a Soáról. (Szerkesztette: Hamp Gábor, Horányi Özséb, Rábai László.) Budapest–Pannonhalma: Balassi Kiadó – Magyar Pax Romana Fórum – Pannonhalmi Főapátság. 1999. [F]

A konferencia-előadások jegyzetanyag nélküli szövegeinek e-verziója:

<http://www.magyarpaxromana.hu/kiadvanyok/soa/tartalom.htm>

Szenes Sándor: „...akkor már minden egyházfő asztalán ott volt az Auschwitzi Jegyzőkönyv...” In: Valóság, (26.) 1983/10. 75-90.: „...Minden kockázatot vállalva tiltakozni kell...” ≈ „Az embermentés volt fő feladat...” In: Szenes Sándor: Befejezetlen múlt. Keresztények és zsidók, sorsok. Beszélgetések. Budapest: Szerzői kiadás. 1986^[1]. (2., bővített kiadás: Budapest: BFI. 1994.) 29-105.

➤ THEOLÓGIAI ÉS VALLÁSI ANTISZEMITIZMUS

****Radford, Rosemary Ruether:** A keresztény antijudaista mítosz teológiai kritikája. In: *Majsa Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia.* Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 90-134.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/ruether_a_kereszteny_antijudaista_mitosz_theologiai_kritikaja.pdf

****Radford, Rosemary Ruether:** Az antiszemitizmus teológiai gyökerei. In: *A modern antiszemitizmus.* (Szerk.) Kovács András. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 1999. 96-116.:

https://wesley.hu/wp-content/uploads/2019/11/Ruether_Pagan_Anti_Judaism_as_a_Factor_in.pdf

• **Egyházi szerzők korabeli nácizmuskritikai írásai**

Klemm Kálmán: A német katolicizmus helyzete 1937-ben. In: Magyar Szemle, 32. kötet (= 1938/2.{126.}) 123-133.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/klemm_kalman_a_nemet_katolicizmus_helyzete_1937-ben_msz_1938_2_123-133.pdf [GK]

Nyisztor Zoltán: Katolicizmus és a nemzeti szocializmus. In: Magyar Szemle, 25. kötet (= 1935/4.{100.}) 306-313.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/nyisztor_zoltan_katolicizmus_es_a_nemzeti_szocializmus_msz_35_4_306-313.pdf [GYJ]

Révész Imre: A német protestantizmus válsága a Hitler-uralom alatt. In: Magyar Szemle, 19. kötet (= 1933/3.{75.}) 213-221.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/revesz_imre_a_nemet_protestantizmus_valsaga_a_hitler-uralom_alatt_msz_33_3_213-221.pdf [LI]

Révész Imre: Egyetemes értékek a német protestáns válságban. In: Magyar Szemle, 22. kötet (= 1934/3.{87.}) 308-314.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/revesz_imre_egyetemes_ertekek_a_nemet_protestans_valsagban_msz_34_308-314.pdf [ZSI]

Révész Imre: Mítosz, Evangélium és pozitív keresztyénség. In: Magyar Szemle, 25. kötet (= 1935/1.{97.}) 14-21.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/revesz_imre_mitosz_evangelium_es_pozitiv_keresztyenseg_msz_35_1_14-21.pdf [VB]

Révész Imre: Németség és protestantizmus. In: Magyar Szemle, 28. kötet (= 1936/2.{110.}) 143-150.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/revesz_imre_nemetseg_es_protestantizmus_msz_1936_2_145-152.pdf

➤ **HITVALLÓ EGYHÁZ (BEKENNENDE KIRCHE)**

Csepregi András: „Rudat a kerék küllői közé...” – Bonhoeffer első megütközése a zsidóellenes Harmadik Birodalommal. In: Hét Hárs, (14.) 2015/1-4. 29-33.:

<http://zope.lutheran.hu/honlapok/csillaghegy/375> [GK]

Fazakas Sándor: Ami elmúlik, és ami megmarad – Barmen előtt és után... In: reformatus.hu_2014. június 02.:

<http://www.reformatus.hu/mutat/9723/> [GYJ]

Fekete Károly, ifj.: A status confessionis szorításában. A hitvallások tanárának hitvalló tanársága. In: Confessio, 1995/2.:

<http://palheidfogel.gportal.hu/gindex.php?pg=25974504&nid=4185443> [LI]

Korányi András: Az engedelmesség parancsa. A finckenwaldei korszak (1935–1937) Dietrich Bonhoeffer életében. (2009. november 4.) In: Lelkipásztor, 2010/5. 202-206.:

http://real.mtak.hu/53729/1/Az_engedelmesse_g_parancsa_LP_201005_202_206_u.pdf

Reuss András: A Barmeni Teológiai Nyilatkozat (1934). In: Evangélikus Naptár. Budapest: Luther Kiadó. 2004. 142-145.:

http://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra_barmen.pdf [VB]

➤ **A VATIKÁN ÉS XII. PIUS A VÉSZKORSZAK IDEJÉN:**

A Vatikán és a vészidőszak. In: Mérleg (39.) 2003/1. 105-108.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/a_vatikan_es_a_veszkorszak_merleg_03_1_105-108_0.pdf [GK]

Blet, Pierre SJ: XII. Piusz és a második villágháború a Vatikán archívumai alapján. Budapest: Új Ember. [S. a.] [Orig.: 1997.]

Braham, Randolph L.: A Vatikán: emlékezés és felejtés. A katolikus egyház és a zsidók a nácizmus korában. In: Uő.: A holokauszt. Válogatott tanulmányok. Budapest: Láng kiadó. [2002.] 297-335. = Múlt és Jövő, (ÚF: 10.) 1999/1. 18-38.:

[Ide írhatja a szöveget]

<http://www.c3.hu/scripta/multesjovo/99/01/braha.htm> [GYJ]

Karsai László: A hosszú hallgatás. XII. Pius pápa és a holokauszt. In: Hetek, (12.) 2008/22. (= május. 30.): <http://epa.oszk.hu/00800/00804/00535/68299.html> [GYJ]

Karsai László: A Vatikán és a holokauszt. In: Hetek, (4.) 2000/12. (= III. 18.); 2000/13. (= III. 25.): http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/200003/a_vatikan_es_a_holokauszt
http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/200003/a_vatikan_es_a_holokauszt_ii_resz

Madarász Imre: XII. Pius: új pápaportré. In: Klió, (17.) 2008/1.

<http://www.c3.hu/~klio/klio081/klio099.html> [LI]

*,**Mit brennender Sorge**” enciklika (1937.03.14.):

<http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Mit%20brennender%20Sorge.pdf>

Novák Attila: Az igazi bűnösök. Costa Gavras: Ámen. In: Szombat, 2003. január 1.:

<https://www.szombat.org/archivum/az-igazi-bunosok-costa-gavras-amen-1352774056> [ZSI]

Petőcz György: A nagy hallgatás. A Vatikán a második világháború idején. In: Mozgó Világ, (21.) 1995/8. 11-20.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/petocz_gyorgy_a_nagy_hallgatas_a_vatikan_a_ii_vh_idejen_mv_95_8_11-20.pdf [VB]

Plate, Manfred: Hitler papája? – Új támadások XII: Pius ellen. In: Egyházfórum, 2000/2. 6-7.:

https://wesley.hu/wp-content/uploads/2018/07/plate_manfred_hitler_papaja_uj_tamadasok_xii_pius_ellen_egyhaz_forum_00.01.02.pdf [ZSI]

Szabó Ferenc: XII. Pius és a Holokauszt. Széjgyezetek Costa-Gavras „Ámen” című filmjéhez. In: Távlatok, 2002/4. (= 58. kötet) 629-633.:

<http://www.tavlatok.hu/5806.htm> [ZSI]

➤ EGYHÁZAK, KERESZTÉNYEK AZ EMBERMENTÉS SZOLGÁLATÁBAN A SOÁ IDEJÉN

Braham, Randolph L.: A keresztény egyházak álláspontja és lépései. In: Uő.: A népirtás politikája. A Holocaust Magyarországon. [Továbbiakban: A népirtás politikája.] Budapest: Belvárosi Könyvkiadó. II. 1997[2.] 1122-1154. (E-editio: lásd: Segédletek.) Megj.: A történetek igen részletes, a kutatási adatokat illetően azonban kissé már elavult, de ma is a legismertebb és leggyakrabban használt feldolgozása.

***Braham, Randolph L.:** A kitérések és a kitértek. In: Uő.: A népirtás politikája, II., 855-858.

Embermentő vagy gyilkos? Kurt Gerstein:

http://www.holokausztmagyarorszag.hu/index.php?section=1&chapter=14_2_5&type=content [GK]

Fürj Zoltán: Az evangélikus egyház és a Holocaust. In: Világosság, (32.) 1991/12. 939-953.

Gergely Jenő: A Magyar Katolikus Püspöki Kar, az Apostoli Szentszék és a Soá. In: Magyar megfontolások a Soáról. Budapest-Pannonhalma: Balassi Kiadó-Magyar Pax Romana Fórum-Pannonhalmi Főapátság. 1999.:

http://magyarpaxromana.hu/kiadvanyok/soa/gergely_jeno.htm

Hetényi Varga Károly: A magyar katolikus egyház az üldözöttekért (1944-1945). In: Magyarország 1944. Üldöztetés – Embermentés. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó–Pro Homine–1944 Emlékbizottság. 1994. 115-149.

Majsai Tamás: A magyarországi református egyház és a Holocaust. A nyilvános tiltakozás története. In: Világosság, (36.) 1995/5. 50-80.

Majsai Tamás: A protestáns egyházak az üldözés ellen. In: Magyarország 1944., op. cit., 150-184.:

http://www.wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_a_protestans_egyhazak_az_uldoses_ellen_1994_v_corr_16.02.16_0.pdf

Majsai Tamás: „Bíborosok és püspökök a zsidómentés barikádharcában”. In: Budapesti Negyed, (3.) 1995/2. (= 8. sz., 1995/Nyár) 169-180.:

<http://epa.oszk.hu/00000/00003/00007/ravasz.htm> [GK]

Majsai Tamás: Szempontok a Soá 1945 utáni (magyarországi) evangélikus és református egyházi recepciójához. In: Magyar megfontolások a Soáról. Budapest-Pannonhalma: Balassi Kiadó-Magyar Pax Romana Fórum-Pannonhalmi Főapátság. 1999. 179-211.: [jegyzetek nélkül:] <http://www.magypaxromana.hu/kiadvanyok/soa/majsai.htm> [VB]

• **Magyarországi Református Egyház „Jó Pásztor” Konventi Missziói Albizottsága és Sztehló Gábor tevékenysége**

Braham, Randolph L.: A népirtás politikája, II., 1147-1149. [GYJ]

• **A Skót Misszió mártír tanára, Miss Jane Haining élettörténetéhez:** [GYJ]

https://hu.wikipedia.org/wiki/Jane_Haining

https://en.wikipedia.org/wiki/Jane_Haining

Budapest rakparttal emlékezik a skót református mártírra. [F]:

<http://www.reformatus.hu/mutat/budapesti-rakpart-viseli-mostantol-a-skot-reformatus-misszionariusn-nevet/>

Talpalatnyi hűség. [F]: <http://www.parokia.hu/v/talpalatnyi-huseg/>

A vigasz mártírja: <http://www.parokia.hu/v/a-vigaszmartirja/>

***Szeretettel, Jane / With love, Jane (Jane Haining) [F]:

<https://www.youtube.com/watch?v=jK9uDu9s8ZQ>

• **Szociális Testvérek Társasága_Slachta Margit**

Balogh Margit: Slachta Margit, az Igaz Ember (részlet). In: Rubicon-OL:

https://wesley.hu/wp-content/uploads/2018/07/balogh_margit_slachta_margit_az_igaz_ember_reszlet_rubicon.pdf

[LI]

Majsai Tamás: Egy epizód az észak-erdélyi zsidóság második világháború alatti történetéből. Slachta Margit fellépése a Csíkszeredáról kiutasított zsidók érdekében. Medvetánc, 1988/4-1989/1. 3-33.

Szécsi József: Slachta Margit és a szlovák zsidók_2014 (WJLF-előadás):

https://wesley.hu/wp-content/uploads/2018/07/szecsijozsef_slachta_margit_es_a_szlovak_zsidok_2014_wjlf-eloadas.pdf

[ZSI]

• **Magyar Szent Kereszt Egyesület [ZSI]**

Braham, Randolph L.: A népirtás politikája, I., 473-474.; II., 1147-1148.

Magyar Katolikus Lexikon:

<http://lexikon.katolikus.hu/M/Magyar%20Szent%20Kereszt%20Egyes%20C3%BClet.html>

• **A Magyarországi Keresztény Zsidók Szövetsége**

Braham, Randolph L.: A népirtás politikája, I., 471-475. [LI]

2. A SOÁ EGYES ESEMÉNYEI

Elismerte felelősségét Bulgária 11 ezer zsidó kiirtásáért. In: Szombat, 2013. március 10.:

<http://www.szombat.org/tortenelem/elismerte-felelosseget-bulgaria-11-ezer-zsido-kiirtasaert>

Laborci Dóra: Így fogott össze a norvég egyház a diktatúra ellen. Egy példátlan történet emberségről és hitről. (2016. szeptember 7.):

http://kotoszo.blog.hu/2016/09/07/igy_fogott_ossze_a_norveg_egyhaz_a_diktatura_ellen

Lenz Claudia: Német megszállás, vonakodó norvég felelősség (2013. március 26.):
<http://vs.hu/versus/1944-marcius-19-nemet-megszallas-vagy-magyar-felelosseg-1/nemet-megszallas-vonakodo-norveg-felelosseg-0326#1s7>

Miért nem volt dán holokauszt? In: Metazin, 2013. december 31.:

<http://www.metazin.hu/index.php/item/2879-miert-nem-volt-dan-holokauszt>

Vilhjálmur Örn Vilhjálmsson: A király és a csillag. A Dánia megszállása alatt költött

mítoszok. In: Beszélő, (III/8.) 2003/12.: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-kiraly-es-a-csillag>

Vilhjálmur Örn Vilhjálmsson: Dánia második világháborús öröksége. In: Beszélő, (III/8.)

2003/12.: <http://beszelo.c3.hu/keretes/dania-masodik-vilaghaborus-oroksege>

➤ **KÖRÖSMEZŐ – KAMENYEC-PODOLSZKIJ-I DEPORTÁLÁS (1941):**

***Braham, Randolph L.:** A kamenyec-podolszkiji vérengzés. In: Uő.: A népiirtás politikája I., 197-206.

Majsai Tamás: A magyar Holocaust első felvonása, 1941. In: Holocaust Emlékkönyv. A vidéki zsidóság deportálásának 50. évfordulója alkalmából. Budapest: TEDISZ. 1994. 303-309.

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/koros_tedisz_wp_honlapra.pdf

Majsai Tamás: A Soá Magyarországon 1941-ben. (Vázlat) In: Tilalomfák ellenében.

Köszöntő könyv Várdy Péter 75. születésnapjára. (Szerkesztette: Majsai Tamás.) Budapest: WJLF – Theológus és Lelkész Szak. ([Sorozatcím:] Wesley Jubileumi Kötetek. 7.) 2010. 83-115.

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/majsai_tamas_a_soa_magyarorszagon.PDF

***Majsai Tamás:** Iratok a körösmezei zsidódeportálás történetéhez 1941. In: Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV-V. 1986. Budapest. 195-237. **KÖTELEZŐ:** 19. és 22. sz. iratok:

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/Korosmezo_dokumentumok.pdf

Majsai Tamás: Kamenyec-Podolszkijra emlékezünk. In: Élet és Irodalom, (50.) 2006/25. (= szeptember 1.)

<http://www.es.hu/index.php?view=doc:14344>

Majsai Tamás: „Nem tudták!” In: Élet és Irodalom, (59.) 2015/35. (= augusztus 28.):

<https://www.es.hu/cikk/2015-08-28/majsai-tamas/8222nem-tudtak8221.html>

➤ **A ZSIDÓTÖRVÉNYEK A ***-al jelöltek tanuulmányozása a megbeszélendők szerint**

Braham, Randolph L.: A népiirtás politikája, I., (ún. I.): 120-125., (ún. II.): 144-163., (ún. III.): 192-193.

*****Keresztény egyházfők felsőházi beszédei a zsidókérdésben.** (Szerk. és kiadta: Fisch Henrik.) Budapest, 1947. 25-40., 53-63.

<http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/fisch.pdf>

*****Ravasz László felsőházi beszéde az ún. II. zsidótörvény kapcsán.** In: Az 1935. évi április hó 27-ére hirdetett országgyűlés felsőházának naplója. V. kötet. Budapest (az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat nyomása), 1939: Az országgyűlés felsőházának 67. ülése 1939. évi április 17-én. 158-163.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/ravasz-beszed_ii._zst._1939._aplilis_17._ogyf.pdf

➤ **JUDENSAU**

Laborci Dóra: Luther és a zsidók. Párhuzamos emlékművek Wittenbergben. In: Kötőszó, 2016. december 12.:

http://kotoszo.blog.hu/2016/12/12/luther_es_a_zsidok?utm_source=bloghu_megosztas&utm_medium=facebook_share&utm_campaign=blhshare

Luther Márton: Sém Hamphoraszról és Krisztus családfájáról. In: Csepregi Zoltán: Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika. Ötven forrás a reformáció és a zsidóság kapcsolatának kérdéséhez. Budapest: Luther Kiadó. 2004. [36. dokumentum:] 172-173.:

http://medit.lutheran.hu/sites/medit2.lutheran.hu/files/medit/csepregi_zoltan_zsidomisszio_vervad_hebraisztika.pdf [GYJ]

➤ AZ AUSCHWITZ-JEGYZŐKÖNYV

A Jegyzőkönyv szövege

http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/au_jegyz_1.html

Haraszti György: Az „Auschwitzi jegyzőkönyv(ek)”. Habilitációs előadás tézisek.:

http://www.or-zse.hu/phd/haraszti_habil_tezis.pdf

Wikipédia: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Auschwitz-jegyz%C5%91k%C3%B6nyv> [VB]

• *A Goldhagen-vita irodalmából*

Deák István: Visszapillantás a Goldhagen-vitára. In: BUKSZ, 1997/3.:

<http://www.c3.hu/scripta/buksz/97/03/deak.htm> [LI]

Karsai László: Történeszek, gyilkosok, áldozatok. Viták a Holocaust-szaktudományban. In:

Beszélő, 1997/6. 34-59.: <http://beszelo.c3.hu/97/06/5.htm>

• *Jedwabne*

Deák István: A jedwabnei tragédia, 1941. Kollektív felelősség, kollektív dicsőség. In:

História, 2002/8.: <http://www.historia.hu/archivum/2002/0208deak.htm> [ZSI]

A Jedwabne-vita. Lengyelek, zsidók. = In: Beszélő, (III/VI.) 2001/5. 78-108.:

<http://www.c3.hu/scripta/beszelo/01/05/12jedwabne.htm> [VB]

2/A. PARRAJMOS

A holokaust az emberről szól. Katz Katalin egyetemi tanárral Kertész Péter beszélget. In: Élet és Irodalom, (44.) 2004/41. (X. 13.) 9.: <https://www.es.hu/old/0041/interju.htm> [GK]

Balogh Beáta: Emlékezés a roma holokausztra – Dosszié. In: Népszabadság, (56.) 2008.

augusztus 4.: <http://nol.hu/archivum/archiv-501981-299256>

***Bársony János:** Viták és tények a pharrajimosról, a roma holokausztról. In: Beszélő, (III/XII.)

2007/4. 48-54.: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/vitak-es-tenyek-a-pharrajimosrol-a-roma-holokausztrrol>

Büki Péter: Két könyv a cigány holokausztról. (Karola Fings - Herbert Heuss - Frank Sparing:

Szintik és romák a náci rendszer idején; Donald Kenrick - Graham Puxon: Cigányok a

horogkereszt alatt). In: Ezredvég, (XII.) 2002/6-7. 88-90.: <http://magyar-irodalom.elte.hu/ezredveg/0206-7/0206-74.html>

***Choli Daróczy József:** Elvitték a cigányokat. [Vers.]:

http://nemzetisegek.hu/repertorium/2009/04/belivek_2.pdf

Daróczy Ágnes: Mégis, kinek a halottai? In: Népszabadság, (63.) 2005/178/2. (VIII. 1.) 4.:

<http://nol.hu/archivum/archiv-372148-185691> [LI]

Dupcsik Csaba: „...Itt az alkalom a kivégzésükre”. A roma holokausztról. In: Holmi, (18.)

2006/6. 824-832.: <http://www.holmi.org/pdf/holmi2006-06.pdf> [GYJ]

Elvitték a cigányokat. A Várpalota határában történt cigánygyilkosságok 1944–1945 (Az MNL

VeML kiállításának forgatókönyve):

<https://anzdoc.com/elvittek-a-ciganyokat-a-varpalota-hataraban-trtent-ciganygyi.html>

Fings, K. – Heuss, H. – Sparing, F.: Szintik és romák a náci rendszer idején. A „fajelmélettől” a lágerekig. Budapest: Pont Kiadó. ([Sorozatcím:] Interface.) 2001.

Fraser, Sir Angus [Angus Robert Charles Fraser]: *Az elfelejtett Holocaust.* In: Uő.: A cigányok. Budapest: Osiris Kiadó. 1996. 232-245.

***Hajnáczky Tamás:** Cigány népiértés a Grábler-tónál, tömegsirtól a horgásztóig. In: Napi

Történelmi Forrás, 2016. november 4.:

<http://ntf.hu/index.php/2016/11/04/cigany-nepirtas-a-gabler-tonal-tomegsirtol-a-horgasztog1/>

***Karsai László:** Cigánykérdés Magyarországon 1944-1945. In: Regio, (2.) 1991/1. 124-143.:

<http://www.epa.oszk.hu/00000/00036/00005/pdf/18.pdf>

Katz Katalin: A visszafojtott emlékezet. Magyarországi romák holokausztörténetéhez.

Budapest: Pont Kiadó. 2005.

Kenrick, Donald – Puxon, Grattan: Cigányok a horogkereszt alatt. Budapest: Pont Kiadó. ([Sorozatócím:] Interface.) 2001.

Majsai Tamás: Soá, Porrajmos, Holocaust. Egy (irodalom)történész esete a "porrajmos"-szal. In: Nyisd meg szád a néma helyett. I. Köszöntő könyv Iványi Gábor 60. születésnapjára. (Szerk.: Bánlaky Pál, Bukovics István, Lukács Péter, Majsai Tamás.) Budapest: WJLF – Theológus és Lelkész Szak. ([Sorozatócím:] Wesley Jubileumi Kötetek. 8/a.) 2011. 323-346.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_soa_porrajmos_holocaust_in_ig60_i_323-346.pdf

Nagy László: A roma holocaust, mint identitás-meghatározó tényező a magyarországi szépirodalmi alkotásokban.: <http://vilagszabadsag.hu/index.php?f=668>

Németh István: Szintik és romák a náci rendszerben. In: Uő.: Fajpolitika és népirtás (13.03.10.), 11-12.:

http://www.grotius.hu/doc/pub/CILYJG/2013-03-10_nemeth_istvan_fajpolitika-es-nepirtas.pdf [ZSI]

Pharrajimos. Romák sorsa a holocaust idején. (Szerkesztette: Bársony János – Daróczi Ágnes) Budapest: L'Harmattan. ([Sorozatócím:] Romaverzum) [2004.] + [Melléklet:] Pharrajimos. Képek, dokumentumok. [Budapest:] L'Harmattan.

Pócsik Andrea: „Az emlékezés állandóan megújuló formákat követel.” Egy romaholocaust-film kálváriája. In: Amaro Drom, (16.) 2006/1. 25-27.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/pocsik_andrea_a_mi_pharrajimosunk_ad_08.08.26.pdf

***Porrajmos.** Roma Holocaust túlélők nyilatkoznak. (Szerk.: Bernáth Gábor.) [Budapest:] Roma Sajtóközpont Könyvek. 2. 2000.:

<http://romasajtokozpont.hu/rsk-konyvek2-roma-holocaust/>

<http://romasajtokozpont.hu/wp-content/uploads/2014/02/ROMA-Holocaust.pdf>

KÖTELEZŐ:

Michael Stewart bevezetője, egy-egy emlékezés elolvasása a megbeszélendők szerint a „Gyerekekfejjel”, „Lányok” és a „Férfiak” fejezetekből, valamint a kronológiai tanulmányozása.

Roma holokauszt. (Holokauszt és Társadalmi Konfliktusok c. honlapon.):

http://www.htkp.org/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=33

Sándor Tibor: A látható és a láthatatlan. Emberekkel történt; Porrajmos. Zsidó és cigány holocaust Magyarországon: új dokumentumfilmek a történelem ismertnek vélt ismeretlen korszakáról. In: Filmvilág, (XLIII.) 2000/9. 12-13.:

<http://www.c3.hu/scripta/filmvilag/0009/sandor.htm>

Stewart, Michael: Emlékezet és megemlékezés. In: Amaro Drom, (10.) 2000/1.:

https://wesley.hu/wp-content/uploads/2018/07/stewart_michael_emlekezet_es_megemlekezes_amaro_drom_00_01_10.06.21.pdf [VB]

***Visszabeszélő.** [Terminológiai vita a "Porrajmos" szóról.] In: Beszélő, (III/V.) 2000/11. 121-124.: <http://beszelo.c3.hu/00/11/21vissza.htm>

• VITA A PARRAJMOSRÓL

„**A bűnygyben nem veszi észre a rendkívüliségét**” – Keserű, indulatos vita tört ki a magyar roma holokausztról. In: NOL, 2016. szeptember 11.: <http://nol.hu/belfold/ciganysag-holokauszt-magyarorszag-vita-konyv-masodik-vilagaboru-1631295>

Heindl Péter: A „Büszkeség és előítélet” című tanulmány függeléke és irodalomjegyzéke. 2017. augusztus 8.:

http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/08/08/a_buszkeseg_es_eloitelet_cimu_tanulmany_fuggelke_es_irodalomjegyzeke

Heindl Péter: Büszkeség és előítélet. Vita a roma vészszakokról. In: Eszmélet, 2017. július 27.: <http://eszmelet.hu/heindl-peter-buszkeseg-es-eloitelet/>

Heindl Péter: Büszkeség és előítélet. Vita a roma vészorkorszakról. Ami az Eszmélet online cikkei között 2017. július 27-én megjelent írásból kimaradt. 2017. augusztus 8.: http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/08/08/buszkeseg_es_eloitelet_vita_a_roma_veszkorszakra

Heindl Péter: Történész és előítélet. Válasz Karsai László „A történészek és a roma holokauszt” című vitairatára. (2017. október 6.):

http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/10/06/torteneszek_es_eloitelet

Karsai László: A történészek és a roma holokauszt. Vita Heindl Péterrel. In: Eszmélet, 2017. augusztus 17.: <http://eszmelet.hu/karsai-laszlo-a-torteneszek-es-a-roma-holokauszt/>

• Vita a Parrajmos jellegeről

***Hancock, Ian:** A romák és a holokauszt: átértékelés és áttekintés. In: Beszélő, (III/XII.) 2007/4. 56-62.: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/vitak-es-tenyek-a-pharrajmosrol-a-roma-holokausztrol>

LÁSD MÉG YEHUDA BAUER ÍRÁSAIT A 3. SINGULARITÁS... TÉTEL ALATT

3. SOÁ ÉS THEODÍCEA

A theodícea problémakörében való alapszintű ismeretek megszerzéséhez használható források (feladat: általános tájékozottság):

***Magyar Katolikus Lexikon** lemmája:

<http://lexikon.katolikus.hu/T/term%C3%A9szetes%20teol%C3%B3gia.html>

***Turay Alfréd:** Bevezetés. In: Uő.: Istent kereső filozófusok (teodícea). 2002[3]. :

<http://mek.oszk.hu/08700/08788/html/index.htm>

A dogmatika kézikönyve. (Szerk.: Theodor Schneider.) Budapest: Vigília Kiadó. 1996. 79., 206-209., 229.

Nyíri Tamás: A filozófiai gondolkodás fejlődése (több kiadása ismert): keresés: tárgymutató t/h/eodícea címszóhoz tartozó oldalai szerint,

Rahner, Karl – Vorgrimler, Herbert: Teológiai kishoztár (1980): keresés: t/h/eodícea címszó,

Vorgrimler, Herbert: Új teológiai szótár (2006): keresés: t/h/eodícea címszó,

Tillich, Paul: Rendszeres teológia. Budapest: Osiris Kiadó. ([Sorozatszám:] Osiris Tankönyvek.) 1996. 219sq.; 656.

➤ *Speciális további érdeklődés esetén:*

Visky Béla doktori értekezése: http://www.kre.hu/rektori/files/Visky_S_Bela.doc

Pannenberg, Wolfhart: Rendszeres teológia. Budapest: Osiris Kiadó. 1: 2005., 2: 2006. (Tárgymutató nincs; a szóban lévő szakaszok tartalmilag alaposabb tanulmányozással találhatóak meg.)

Filozófia. (Főszerk.: Boros Gábor.) ([Sorozatszám:] Akadémiai kézikönyvek.) Budapest: Akadémiai Kiadó. 2007.: keresés: a tárgymutató "teodícea" címszóhoz tartozó oldalai szerint.

Küng, Hans: Theodizee. Testfall der Theodizee-Frage: Gott in Auschwitz? In.: Uő.: Glaube und Naturwissenschaft. (Herausgegeben von Hans Küng und Stephan Schlenzog.) Freiburg–Basel–Wien: Herder. ([Reihe: Sämtliche Werke, 11.] 116-117.:

<http://www.dober.de/religionskritik/kuengtheodizee.html>

Küng, Hans: Sinnloses Leid nicht theoretisch verstehen, sondern vertrauend bestehen. In: ibidem, 118-120. : <http://www.dober.de/religionskritik/kuengtheodizee.html>

➤ **A SOÁ-THEODÍCEA PROBLÉMAVILÁGÁHOZ:**

Hösle, Vittorio: A teodícea stratégiái Leibniz, Hegel és Jonas műveiben. In: MÉRLEG, (41.) 2005/3. 283-310.

Metz, Johann Baptist: „A világ felé fordulva”. Teológiai és önéletrajzi áttekintés. In: Vigília, 2009/1. 2-10.: <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=2970> [GK]

Metz, Johann Baptist: „Auschwitz után”. In: Vigília, (73.) 2008/9. 699-704.: <https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=2970> [GYJ]

Metz, Johann Baptist: Nincs szenvedés, amelyhez ne volna közünk. [Quelle: Süddeutsche Zeitung, 2004. szept. 28.] In: MÉRLEG, (40.) 2004/4. 453-459.: http://www.merleg-digest.eu/files/u2/044_Metz.pdf [LI]

Tück, Jan Heiner: Hol volt az ember. (A pápa látogatásáról a jeruzsálemi Jad Vasemben.) In: MÉRLEG Online, 2014. június 17.: <http://www.merleg-digest.eu/hol-volt-az-ember/> [ZSI]

4. SINGULARITÁS_SOÁ-HERMENEUTIKA_SOÁ-TAGADÁS_SOÁ-RELATIVIZMUS

Bauer, Yehuda: A holokauszt és más népirtások: összevetés. In: Holokauszt: történelem és emlékezet. Szerkesztette: Kovács Mónika. Budapest: Hannah Arendt Egyesület – Jaffa Kiadó. 2005. 117-135.

***Bauer, Yehuda:** Ebben áll a különbség. In: Beszélő, (III/XII.) 2007/4. 55-56. [Quelle: Haaretz, 2005. XI. 29.):

<http://beszelo.c3.hu/cikkek/vitak-es-tenyek-a-pharrajimosrol-a-roma-holokausztrol>

Bodó Pál: A nemzetiszocializmus „ésszerűsége”. ([Recenzió:] Michael Schäfer: Die „Rationalität” des Nationalsozialismus. Zur Kritik philosophischer Faschismustheorien am Beispiel der Kritischen Theorie. 1994.) In: Magyar Filozófiai Szemle, (41.) 1996/1-3. 293-299.: http://real-j.mtak.hu/5941/1/FilozofiaiSzemle_1996.pdf

Deák István: A felfoghatatlan Holocaust. In: BUKSZ, (2.) 1990/2. 205-215.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/deak_istvan_a_felfoghatatlan_holocaust_buksz_90_2_205-215.pdf [VB]

***Haacker, Klaus:** A Holocaust mint egyháztörténeti dátum. In: Egyház és Világ 1991[2]/14. (VIII. 16.) 4-8; 16.: In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia. Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 77-89.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/haacker_a_holocaust_mint_theologiatorteneti_datu_m.pdf

„Holokauszttagadó, antiszemita, Hitler-apologéta”. Dokumentumok David Irving peréből. In: Beszélő, (III/V.) 2000/7-8. 88-96.: <http://beszelo.c3.hu/00/0708/13doksi.htm> [GK]

Karsai László: Holokauszt: egyediség, tények, hazugságok. In: ÉS, (45.) 2001/14. (IV. 6.): <http://www.es.hu/index.php?view=doc;2884>

Karsai László: Nem félünk a Finkelsteintől. In: Élet és Irodalom, (47.) 2003/25.:

<https://www.es.hu/cikk/2003-06-23/karsai-laszlo/nem-felunk-a-finkelsteintol.html> [GYJ]

Kershaw, Ian-Lewin, Moshe: Sztálinizmus és nácizmus. Diktatúrák összehasonlítása. Szukits Könyvkiadó. 2005.

Majsai Tamás: A Soá szingularitása, avagy a saruk leoldása. In: Uő.: Crucifixus sub Pontio Pilato. Egybehordott írások a zsidó-keresztény kapcsolatok tárgyköréből. Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. Theológus és Lelkész Szak. WJLF – Ökumenika Tanszéki Kiadványok 7.) 2009. 91-96.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/wjlf-t-7_halon_16.02.15_corr_wp_f.pdf

Majsai Tamás: Holocaust és kereszténység – teológus szemmel. In: Barátság, (2.) 1995/5. 865-871.: In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia. Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 59-76.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_holocaust_es_keresztenyseg_-_theologus_szemmel_baratsag_1995.pdf [LI]

Tüch, Jan-Heiner: Megbocsátani a megbocsáthatatlant? Jankélévitch, Derrida és a minden remény ellenére élő remény. In: Vigilia, (69.) 2004/8. 583-594.:
<https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=2970> [ZSI]

5. ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATOK A SOÁ UTÁNI ÚJ ORIENTÁCIÓ JEGYÉBEN

➤ IZRAEL ÉS AZ ÖKUMENÉ

***Dabru emet / Az igazat szólni!** Zsidó nyilatkozat a keresztényekről és a kereszténységről. In: NYT, 2000. szeptember 10. – Magyar fordítás: in: Kizöldülő olajfa. Hivatalos megnyilatkozások a zsidó-keresztény árbeszédben. (Szerk.: Dobos Károly Dániel – Nagypál Szabolcs.) Budapest: L'Harmattan. 2011. [Továbbiakban: Kizöldülő olajfa.] 136-139.:
http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/dabru_emet_00.09.10._magyarul.pdf

***Ortodox rabbinikus nyilatkozat a kereszténységről.** In: CJCUC, 2015. december 3. Magyar fordítás:
<http://www.szombat.org/politika/ortodox-rabbinikus-nyilatkozat-a-keresztenysegrol>

➤ A SOÁ UTÁNI ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATOK THEOLÓGIAI KONTEXTUSÁHOZ

***A történeti Jézus-kutatás mint ideológiakritika.** Összefoglaló Wolfgang Stegemann Jézus nyomában című tanulmányáról. In: Mérleg Online, 2015. október 18.:

<http://www.merleg-digest.eu/a-torteneti-jezus-kutatas-mint-ideologiakritika/>

Aradi György: Auschwitz – katarzis a teológiában. In: Lelkipásztor, (81.) 2006/3. 90-91.

Blum, E. – Schmid, H. – Stegemann, E.: Igazság és szeretet. In: Egyház és Világ, (2.) 1991/12. (VII. 26.) 4-7. = In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia (II.) (Szakfordítások) Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. Theológus és Lelkész Szak. WJLF – Ökumenika Tanszéki Kiadványok 8.) 2008. 59-68.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/zsidóság-uj_wjlf_tan_folyt._mind_ford._rev.14.04.19.pdf

Caron, Gerald: A másik démonizálása. Mihez kezdünk az Újszövetség antiszemizmusával? In: Mérleg, (41.) 2005/3. 261-282.: <http://www.artishock.de/merleg/pdf/253ta1.pdf> [GK]

Culpepper, R. Alan: Miért fenyegeti a János-evangélium a keresztény-zsidó kapcsolatokat? (In: Overcoming fear between Jews and Christians. American Interfaith Institute. {Ed.: Charlesworth, James H. [et. al.]}. New York: Crossroad Publishing Company. 1992.):
http://www.dialogue.hu/doc/Alan_Culpepper_Janos_evangelium.htm [LI]

Fabiny Tamás: A názáreti testvér keresése. Zsidó szerzők Jézus-könyvei. In: Credo, (2.) 1996/1-2. 40-45.

http://epa.oszk.hu/02300/02357/00002/pdf/EPA02357_Credo_02_1996_1-2_040-045.pdf [LI]

Klenicki, Leon: Zsidó szemmel a kereszténységről. Theologiai Szemle, (ÚF 36.) 1994/3. 130-136, és 1994/4. 190-195.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/theologiai_szemle_1994_2_140ssq_204ssq.pdf

Lapide, Pinchas: Húsvétvasárnap – egy zsidó szemével. In: Mérleg, (31.) 1995/1. 40-44.:
http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/lapide_husvetvasarnap_-_egy_zsido_szemevel_merleg_95_40-44.pdf

Mussner, Franz: A Jézusra és az evangéliumra mondott zsidó „nem”. E „nem” okai és következményei a zsidókra nézve. In: Mérleg, (40.) 2004/3. 251-269. [Quelle: Trierer Theologische Zeitschrift, 2001/1.]:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/mussner_franz_a_jezusra_es_az_evangelimra_mondott_zsido_nem_merleg_04_03_251-269_0.pdf [ZSI]

Schelkle, Karl Hermann: Izrael „önmagára kimondott átka” Máté 27, 23-25 nyomán. In: Egyház és Világ, (2.) 1991/4. (III. 22.) 4-7. = In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia (II.)..., 49-58. [VB]

Tatai István: Az Egyház és Izrael. Korrelációs modellkeresés a posztholokauszteológiában. Budapest: Harmat Kiadói Alapítvány – MRE Kálvin János Kiadója – KGRE Közép- és Kelet-Európai Missziói Tanulmányi Intézet. ([Sorozatócím:] Missziológiai Tanulmányok 5.) [S. a.] = {A továbbiakban: Tatai István: Az Egyház és Izrael; elektronikusan:

http://corvina.kre.hu:8080/phd/Tatai_0804.disszertacio.pdf.} 1-11., 79-183.

Xeravits Géza: Egymásban nyerik el teljességüket. In: Új Ember, 2012. szeptember 30.:

<http://ujember.hu/egymasban-nyerik-el-teljesseguket/>

Zsengellér József: Az Ószövetség-értelmezés a zsidó-keresztény párbeszéd tükrében. In: Protestáns Szemle, (59. = ÚF 6.) 1997/1. 1-10.

❖ A Tanak-vitához

Murray, Robert SJ: Szükségünk van-e még az Ószövetségre? In: Mérleg, (26.) 1990/2. 169-184.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/murray_szuksegunk_van-e_meg_az_oszovetsgre_merleg_90_2.pdf

***Tück, Jan-Heiner:** Kereszténység gyökerek nélkül? Miért nem szabad kivenni az Ószövetséget a keresztény kánonból? In: Mérleg Online, 2016 02. 16.:

<http://www.merleg-digest.eu/keresztenyseg-gyokerek-nelkul-miert-nem-szabad-kivenni-az-oszovetsget-a-kereszteny-kanonbol/>

• A vita történelmi előzményeihez:

Nyéki Kálmán, Klemm: Az Ószövetség. In: Uó.: Kereszténység vagy faji vallás? Hitvédelmi tanulmány Rosenberg mítosz-vallásáról . I. [egyetlen kötet]. Budapest: Stephaneum Nyomda. 1937. 107-133.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/klemm_kalman_keresztenyseg_vagy_faji_vallas_1937-split-merge.pdf

***Török István:** Az Ószövetség értékelése. (Előadás az Országos Református Theologusszövetség 1935. évi konferenciáján, Veszprémben.) In: Dunántúli Protestáns Lap, (47.) 1936/25. (= június 21.) 112.; 1936/26. (= június 28.) 115-116.; 1936/27. (= július 5.) 119.; 1936/28. (= július 12.) 123-124.; 1936/29. (= július 19.) 127.:

<https://wesley.hu/wp-content/uploads/2019/11/Torok-Istvan-Az-Oszovetseg-ertekelese-DPL-471936-25-29-sz.pdf>

Tussay János: Miért tanítjuk az Ószövetséget iskoláinkban? In: Protestáns Szemle, (53.) 1944/8. 209-215.

❖ A zsidókereszténység kérdéséhez

***Tatai István:** Az Egyház és Izrael, 191-206.

• Az ún. zsidómisszió ügyéhez (a fentiekben tárgyalt részletek mellett külön is)

Tatai István: Az Egyház és Izrael, 239-245.

▪ A történelmi előzményekhez:

Makkai Sándor – Czegléd Sándor – Pákozdy László Márton: Meg van oldva! (Igehirdetőknek a zsidómisszióról. A zsidómissziói vasárnapra.) 1946.

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/makkai-czegledy-pakozdy_meg_van_oldva_1946.pdf

➤ **A ZSIDÓ-KERESZTÉNY PÁRBESZÉD ÚTJÁN (kronológiai rendben)**

• **Dokumentumok (kronológiai rendben)**

**Nostra Aetate*. In: A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és előzményei. Szerk.: Cserháti József & Fábrián Árpád. Budapest: Szent István Társulat. [1975⁴] 405-413. [Magyarázat: 405-409.]: <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=9>

Az egyház és a zsidó nép. (1967). Az Egyházak Világtanácsa Hit és Egyházalkotmány Bizottsága nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa. Hivatalos megnyilatkozások a zsidó-keresztény árbeszédben. (Szerk.: Dobos Károly Dániel – Nagypál Szabolcs.) Budapest: L'Harmattan. 2011. [Továbbiakban: Kizöldülő olajfa.] 89-104.

**Irányelvek és útmutatások a „Nostra Aetate” című zsinati nyilatkozat 4. pontjának végrehajtásához*. Kiadta a Zsidósággal Való Vallási Kapcsolatok Szentszéki Bizottsága. Vatikán, 1974. december 1. In: Reinhard Neudecker: Az egy Isten sok arca. Keresztény-Zsidó Párbeszéd Könyvtára 1., Magyar Keresztény-Zsidó Tanács - Mérleg kiadása, Budapest, 1992. 111-116. = In: Kizöldülő olajfa., 43-48.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/iranyelvek_a_nostra_aetate_4_pontjanak_vegrehajtasa_hoz_1974_0.pdf

Ökumenikus megfontolások a zsidó-keresztény párbeszédéről. (1982.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa., 105-113.

Az egyházak és a zsidó nép. Egy új megértés felé: A sigtunai tanácskozás kijelentései. (1988.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa., 114-117.

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának nyilatkozata a zsidósággal való kapcsolatáról. (Budapest, 1990. június.) In: Ökumenikus tanulmányi füzetek, 5. szám. ([Témacím:] Zsinagóga és Egyház.) Budapest: Ökumenikus Tanulmányi Központ. 1993. 36-38.

**A Magyar Katolikus Püspöki Kar nyilatkozata az antiszemitizmus és a faji megkülönböztetés ellen*. (Budapest, 1992. október 26.) In: Ökumenikus tanulmányi füzetek, 5. szám, 38-39.: <http://www.danielcsoport.hu/bunbanat/a-magyar-katolikus-puspoki-kar-nyilatkozata/>

Az elkötelezettség elmélyítése. Zsidó-keresztény párbeszéd a Canberrai Nagygyűlés (1991) után. (1992.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa., 118-121.

Zsidók és keresztények közös vallási alapot keresnek, hogy hozzájáruljanak egy jobb világhoz. (1993.) A Nemzetközi Zsidó-Keresztény Tanács nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa., 127-135.

Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség. Sárospatak: A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának kiadványai. 7. 1997. [2., bővített kiadás.] 355-376.

**Emlékezünk: megfontolások a Soáról*. (1998.): <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=136>
= In: Kizöldülő olajfa, 61-69.

▪ **Kommentárok a nyilatkozatról:**

Kiss György: Az „emlékezünk: Megfontolások a Soáról” címmel 1998. március 12-én kiadott vatikáni nyilatkozatról. In: Mérleg, (34.) 1998/1. 80-84.

**Mártonffy Marcell*: A dokumentum sajtóvisszhangjából. In: Mérleg, (34.) 1998/1. 75-79.: <http://www.magypaxromana.hu/kiadvanyok/soa/martonffy.htm>

**Trutwin, Werner*: Vallomás, félhomályban. A Soáról szóló vatikáni nyilatkozat. In: Mérleg, (35.) 1999/1. 63-73.:

http://www.dialogue.hu/doc/Trutwin_W_Vallomas_felhomalyban.htm

Pápai Bibliikus Bizottság: „A zsidó nép és szent iratai a keresztény Bibliában” (2001.05.27.): http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/pcb_documents/rc_con_cfaith_doc_20020212_popolo-ebraico_hu.html

▪ **A dokumentum hazai recepciójához lásd:**

Kránitz Mihály: Biblia és ökumenizmus. Reflexiók XVI. Benedek pápa Verbum Domini kezdetű apostoli buzdítása nyomán. In: Teológia, 2011/1-2. 30-38/34-36.:

http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Teologia_2011_1_2_vagott.pdf

Székelly János: A zsidó nép és Szentírása a keresztény Bibliában – a Pápai Bibliikus Bizottság dokumentuma: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/zsidonep.htm>

Sacred Obligation /Szent kötelesség. A keresztény hit újragondolása a judaizmussal és a zsidó néppel kapcsolatban. Keresztény Tudóscsoport a Keresztény-Zsidó Kapcsolatokért (USA, 2002. szeptember 1.) In: Kizöldülő olajfa., 140-144.

Az újraalköteleződés ideje. A berlini tizenkét pont: Fölvívás a világ zsidó és keresztény közösségei számára [a seelisbergi tíz pont iránti elköteleződés megerősítése jegyében]. (2009.) A Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanács nyilatkozata. In: Kizöldülő olajfa., 145-150.

***Vatikáni dokumentum** jelent meg a katolikusok és zsidók közötti párbeszédéről. In: Magyar Kurír, 2015. december 11.: <https://www.magyarKurir.hu/hirek/vatikani-dokumentum-jelent-meg-katolikusok-es-zsidok-kozotti-parbeszedrol>

Egy viszony átalakulásának története: A berlini tizenkét pont háttere. (2009.) A Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanács elemzése. In: Kizöldülő olajfa., 151-171.

A Zsidósággal való Vallási Kapcsolatok Bizottsága „Isten ugyanis nem bánja meg adományait és hívását” c. (2015. december 10-i) dokumentumának angol és német szövegvariánsai:

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/relations-jews-docs/rc_pc_chrstuni_doc_20151210_ebraismo-nostra-aetate_ge.html

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/relations-jews-docs/rc_pc_chrstuni_doc_20151210_ebraismo-nostra-aetate_en.html [+GYJ]

***Ferenc pápa a római zsinagógában:** Zsidók és keresztények, mind Isten egyetlen családjához tartozunk! In: Magyar Kurír, 2016. január 17.: <http://www.magyarKurir.hu/hirek/ferenc-papa-romai-zsinagogaban-zsidok-es-keresztények-mind-isten-egyetlen-csaladjarahoz-t>

▪ **A dokumentumok teológiájához:**

Tatai István: Az Egyház és Izrael, 13-78.

❖ **A dialógussal kapcsolatos kommentárok, szakirodalom**

Baumbach, Günther: A keresztény-zsidó párbeszéd (ösztonzések és új felismerések). In: Mérleg, (19.) 1983/2. 135-158.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/baumbach_a_kereszteny-zsido_parbeszed_merleg_83_02_135-158.pdf

Béky Gellért: A párbeszéd jegyében. [Recenziók: Schüte; Miquel; Spurensuche; Liogier; Rosa; Kehl és Arinze munkái] In: Mérleg, (37.) 2001/4. 469-476.

Bíró Tamás: Értelek, értelek... de miről beszélsz?? A keresztény-zsidó párbeszéd a kognitív vallástudomány perspektívájából. In: „Vízión és valóság”. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2010. október 28–29-én „A dialógus sodrában...” címmel tartott zsidó–keresztény konferencia előadásai. (Szerkesztette: Dobos Károly Dániel és Fodor György.) Budapest: Új Ember – Márton Áron Kiadó. ([Sorozatszám:] Studia Theologica Budapestinensia 35. A PPKE Hittudományi Karának sorozata.) Budapest: Új Ember – Márton Áron Kiadó. [2011.] 51-72. <http://www.biroth.hu/publications/2012-Biro-PPKE.pdf> [GK]

Horányi Özséb: A zsidó-keresztény viszony 2001. szeptember 11. után. In: Mérleg: (38.) 2002/4. 441-444.

Lustiger bíboros és a függőleges vallás. [Quelle: esprit, 2007. október] In: Mérleg: (43.) 2007/3. 341-344. [LI]

Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség. Sárospatak: A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának kiadványai. 7. 1997. [2., bővített kiadás.] 376-380.

Niewiadomski, József: Hogyan vált a hittani ellenfél gyűlölt ellenséggé? (Polémia a zsidósággal és a megváltás hite.) In: Mérleg, (22.) 1986/2. 128-136.

Richly András: Zsidók és keresztények jövőbeli kapcsolatáról. MÉRLEG, (38.) 2002/2. 216-220.: http://www.dialogue.hu/doc/Richly_Andras_Lustiger_beszede.htm [ZSI]
Zsidók és keresztények jövőbeli kapcsolatáról [...] Jan-Marie Lustiger [...] [Recenzió; quelle: La Documentation catholique, 199. január 3.] In: MÉRLEG: (38.) 2002/2. 216-220.

❖ **A Szombat c. folyóirat párbeszéd-sorozata (2008-2009):**

Biró Tamás: Párbeszéd a kirakós játékokról. (2008. október 2.):

<https://www.szombat.org/politika/3517-parbeszed-a-kirakos-jatekokrol>

Gábor György: Vallásközi monológ. (2008. augusztus 3.):

<https://www.szombat.org/politika/3493-vallaskozi-monolog>

Harmai Gábor: A nép, amely a szövetségeket és az ígéreteket kapta. (2008. augusztus 3.):

<https://www.szombat.org/politika/3492-a-nep-amely-a-szovetsegeket-es-az-igereteket-kapta>

Karasszon István: Hablatyolás. (2008. július 3.):

<https://www.szombat.org/politika/3458-hablatyolas>

Ruff Tibor: Az Újszövetség: zsidó irodalom. (2008. szeptember 15.):

<https://www.szombat.org/politika/3507-az-ujszovetseg-zsido-irodalom>

Tillmann József: Megszólítva és kiszólítva. (2009. január 15.):

<https://www.szombat.org/politika/3765-megszolitva-es-kiszolitva>

Vajda Károly: I-sten félelme és a fejlődés félelme. (2008. október 13):

<https://www.szombat.org/politika/3524-isten-felelme-es-a-fejlodes-felelme>

Vári György: A nyersség hasznáról és káráról. (2008. július 1.):

<https://www.szombat.org/politika/3435-a-nyersseg-hasznarol-es-kararol>

Yeshayahu, Leibowitz: A közös zsidó–keresztény örökség. (2008. július 1.):

<https://www.szombat.org/politika/3436-yeshayahu-leibowitz-a-kozos-zsido-kereszteny-orokseg>

❖ **A Szombat c. folyóirat körkérdése a két 2015-ös (a zsidó orthodox és a vatikáni) „párbeszéd”-nyilatkozatról és jelentőségéről:**

Wildmann János: „Kettős harsonaszó”. (2016. július 11.):

<http://www.szombat.org/politika/kettos-harsonaszo>

Tatár György: Iván poémái. (2016. július 23.):

<https://www.szombat.org/politika/tatar-gyorgy-ivan-poemai>

Németh Sándor: „Jézus... zsidó patrióta is”. (2016. július 26.):

<http://www.szombat.org/politika/jezus-zsido-patriota-is>

Bogárdi Szabó István: „Isten nem... vonja vissza ajándékait és ígéreteit”. (2016. augusztus 4.):

<http://www.szombat.org/politika/isten-nem-vonja-vissza-ajandekait-es-igereteit>

Orosz Gábor Viktor: A protestáns oldal nyilatkozatai is jelentős fordulatot hoztak. (2016. augusztus 12.):

<http://www.szombat.org/politika/a-protestans-oldal-nyilatkozatai-is-jelentos-fordulatot-hoztak>

Tillmann József: Nemcsak a sivatag terjed. A párbeszédéről folyó párbeszédhez. (2016. október 15.):

<https://vallasfilozofia.wordpress.com/2016/10/15/tillmann-j-a-nemcsak-a-sivatag-terjed-a-parbeszedrol-folyo-parbeszedhez/>

6. SOÁ ÉS EMLÉKEZET

A Drancy-i nyilatkozat (1997. szeptember 30.)_(Franciao., 97.09.30.). In: Vigilia, (74.) 2009/3. 231-234. [VB]

<https://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=2970>

Bartók Imre: Valami az emlékműről. In: Élet és Irodalom, (54.) 2010/19. (= május 14.):

http://www.es.hu/bartok_imre;valami_az_emlekmuro;2010-05-16.html

Gyáni Gábor: A holokauszt magyar emlékezete. In: Élet és Irodalom, (58.) 2014/16. (= április 18.) = <https://www.es.hu/cikk/2014-04-18/gyani-gabor/a-holokauszt-magyar-emlekezete.html>

- ***Gyáni Gábor:** Holokausztemlékezet és identitáskeresés. In: Jelenkor, (58.) 2015/2. 211-216.: <http://www.jelenkor.net/userfiles/archivum/2015-2-teljes.pdf>
- György Péter:** Művészetterápia - Hogyan lehet közös a holokauszt emlékezte? In: Magyar narancs, 2013. június 27.: <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/gyorgy-peter-muveszetterapia-hogyan-lehet-kozos-a-holokauszt-emlekezete-85405>
- György Péter és Szabó B. András** disputája a holokauszt emlékévkapcsán a PIM-ben. (2014. március 27.)_VIDEOFELVÉTEL: https://www.youtube.com/watch?v=m_RsZMRnRV0&feature=youtu.be&t=1s
- K. Horváth Zsolt:** Az eltűnt emlékezet nyomában. Pierre Nora és a történelmi emlékezetkutatás francia látképe: http://www.aetas.hu/1999_3/99-3-9.htm
- Majsai Tamás:** Testvéri gondolatok Magyarország keresztényeihez, keresztény egyháztagjaihoz és keresztény egyházi vezetőihez a Soá magyarországi drámájának 60. évfordulója alkalmával. In: Élet és Irodalom, (48.) 2004/16. (IV. 16.) 10-11.: http://www.wesley.hu/sites/default/files/fajlok/Testv%C3%A9ri%20gondolatok_0.pdf
- Majsai Tamás:** Soá-emlékhely és társadalmi közfigyelem. In: Élet és Irodalom, (48.) 2004/37. (IX. 10.) 8-9.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_tamas_soa-emlekhely_es_tarsadalmi_kozfigyelem_es-04-09-10.pdf
- Nádas Péter:** Emlékmű. The Memorial to the Murdered Jews of Europe. In: Élet és Irodalom, (54.) 2010/18. (= május 7.): <http://www.es.hu/index.php?view=doc;25840>
- Nora, Pierre:** Emlékezet és történelem között. A helyek problematikája. In: Aetas, (14.) 1999/3.: http://www.aetas.hu/1999_3/99-3-10.htm
- Novák Attila:** A holokauszt, mint probléma, avagy miért nem része Magyarország a Soá érzelmi térképének? (2008. november 6.): <http://konzervatorium.hu/cikkeink/3-koezeletpolitika/72-a-holokauszt-mint-problema-avagy-miert-nem-resze-magyarorszag-a-soa-erzueleti-terkepenek>
- Rosenfeld, Alvin H.:** Anne Frank és a holokauszt emlékezet jövője. In: Holokauszt: történelem és emlékezet. (Szerkesztette: Kovács Mónika) Budapest: Hannah Arendt Egyesület – Jaffa Kiadó. 2005. 343-354.
- Szita Szabolcs:** A jeruzsálemi Jad Vasém Emlékinstitut létrejötte és tevékenysége. In: Magyarország 144., op. cit., 212-232.
- ***Szűcs Teri:** A mi emlékévkünk. In: Jelenkor, (58.) 2015/2. 217-220.: <http://www.jelenkor.net/userfiles/archivum/2015-2-teljes.pdf>

➤ BOTLATÓKÖVEK

- ***Botlatókő:** <https://hu.wikipedia.org/wiki/Botlat%C3%B3k%C5%91>
- Csordás Lajos:** Emlékezni lépten-nyomon. "Botlókövek" a holokauszt áldozataiért. In: Népszabadság, 2007. április 27.: <http://www.2b-org.hu/sajto104.html>
- A macskakövek emlékezete.** Nagy Edina beszélget Günter Demnig képzőművésszel és Böröcz Lászlóval, a 2B Galéria vezetőjével [2007. május] [F]: http://balkon.art/1998-2007/2007/2007_5/09macskakovek.html

7. MISCELLANEA

- A Bárány menyaszonya.** Edith Stein élete. Pécs: Sarutlan Kármelita Nővérek. [s.a.]
- Auschwitz másik arca – SS-party Mengelével.** In: Daily Mail (fordította: Nyemcsok Éva). 2008. május 10.: http://www.delmagyar.hu/vilagvevo/auschwitz_masik_arca_8211_ss-party_mengelevel/2056778/
- Bihari Klára:** A hordó. In: A barna téboly. Antológia. Budapest: Zrinyi Kiadó. 1972. 256-265.
- Cohen, Asher:** Soá. Budapest: Cserépfalvi / Múlt és Jövő. 1994.
- Fahidi Éva:** Anima Rerum. A Dolgok Lelke. Budapest: Tudomány Kiadó. 2005.
- France, Anatole:** Judea helytartója: <http://mek.oszk.hu/02600/02634/02634.htm#5>
- Gáli József:** A püspök madarai. In: Szúnyogok és nemeskőcsagok. Szépirodalmi Könyvkiadó. 1981. 122-158.

Hochhuth, Rolf: A helytartó. [Pl.:] Budapest: Európa. 1966.

Iványi Gábor: (Fein) Sámuel II. könyve. In: Küzdelem az igazságért. Tanulmányok Randolph L. Braham 80. születésnapjára. (Szerk.: Karsai László – Molnár Judit) Budapest: Mazsihisz, 2002. 285-316.: In: Mozgó Világ, (29.) 2003/3. 29-49.:

<http://epa.oszk.hu/01300/01326/00037/03Ivanyi.html>

Komoróczy Géza: Holocaust. A pernye beleég a bőrünkbe. Budapest: Osiris (Osiris Zsebkönyvtár) 2000.

Kövy Zsolt: „Akiért a harang szól”. Theológiai Szemle. ÚF XLVIII(2005)/3. 177-178.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/kovy_zsolt_akiert_a_harang_szol_lov_lipot-erod_janos_thsz_05_177-178.pdf

Kertész Imre: Sorstalanság. [Pl.:] Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó. 1985.

Lévy, Bernhard-Henri: “A Holokauszt után virágzó antiszemitizmus”. Bernhard-Henri Lévy francia filozófus és író beszéde az ENSZ Közgyűlésen: <http://www.szombat.org/politika/a-holokauszt-utan-viragzo-antiszemitizmus>

Littell, Jonathan: Jóakaratók. (Eumeniszek) Budapest: Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft. 2009.

Szenes Sándor: Befejezetlen múlt. Keresztények és zsidók, sorsok. Beszélgetések. Budapest: Szerzői kiadás. 1986^[1]. (2., bővített kiadás: Budapest: BFI. 1994.)

Terray László: Izrael és az evangélium. 150 éves a Norvég Egyházi Misszió. Budapest: Az Egyház és a Zsidóság norvég egyházi szolgálat kiadása. 1994.

Wiesel, Elie: Az éjszaka. [Budapest:] Láng Kiadó. [s.a.]

• Vita Mel Gibson „A Passió” c. alkotásáról

Gergely Márton: Jézus és a nézők szenvedése a mozikban. A szuvenírboltok is rendszeren keresnek a vallási hisztérián. In: NOL, 2004. február 26.: <http://www.nol.hu/cikk/148308/>

Hegyi Gyula: Passió az előítéletek ellen. In: Magyar Hírlap, 2004. március 18.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/hegyi_gyula_-_passio_az_eloiteletek_ellen_mh_04.03.18.pdf

Jézus koncepció s pere. Teológus és ókortörténész A passió című film történeti alapjairól. (Riporter: Varsányi Gyula.) In: Népszabadság, 2004. március 20.:

<http://www.tebennedbiztunk.hu/?m=312>

Orsós László Jakab: A kukkoló. In: Népszabadság, 2004. március 26.:

<http://nol.hu/archivum/archiv-152111-131714>

Bitó László: Mel Gibson tudat alatti üzenetéről. In: Magyar Hírlap, 2004. március 27.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/bitó_laszlo_mel_gibson_tudat_alatti_uzeneterol_mh_04.03.27.pdf

***Óvás Mel Gibson „evangéliumától”** (Nyílt levél). In: Népszabadság, 2004. március 29. 16.:

<http://nol.hu/archivum/archiv-152427-132026>

Udvardy Zoltán: Megosztotta A passió a francia katolikus egyházat. Magyar Nemzet, 2004. március 31.: <https://mno.hu/migr/megosztotta-a-passio-a-francia-katolikus-egyhazat-664444>

Keresztényellenes gyűlöletkampány. Az Ifjúsági Demokrata Fórum közleménye.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/keresztneyellenes_gyuloletkampany_ifjusagi_demokrata_forum.pdf

Gyulay Endre: Egy film, amely mindenkire hat. Aki gondolkodik, nem teheti felelőssé Jézus elítéléséért a zsidó népet. In: Magyar Nemzet, 2004. április 1., 6.:

<https://mno.hu/velemen/egy-film-amely-mindenkire-hat-632320>

Révész Sándor: A keresztények illetékessége. In: Népszabadság, 2004. április 1.:

<http://cyberpress.sopron.hu/article.php?id=9054>

Szabó László Zoltán: Krisztus kereszthalála nem volt hiábavaló. A Passió kihívást jelent a multikulturalizmus és a globalizáció értékkihilizmusával szemben. In: Magyar Nemzet, 2004. április 1., 6.:

<https://mno.hu/velemen/krisztus-kereszthalala-nem-volt-hiabavalo-632319>

Hegyi Gyula: A passió nem az antiszemitáké! In: Népszabadság, 2004. április 5.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/hegyi_gyula_-_a_passio_nem_az_antiszemitake_nol_04.04.05.pdf

- Szumner Csaba:** Gibson Passiójának üzenete. In: Népszabadság, 2004. április 5.:
http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/szumner_-_gibson_passiojanak_uzenete_nol_04.04.05.pdf
- Szöllőssy Ágnes:** Megfontolások A passióról. In: Népszabadság, 2004. április 20.:
<http://nol.hu/archivum/archiv-155662-134790>
- Megváltás a multiplexben.** Beszélgetés A passióról. Mi történik az evangéliummal, ha filmvászonra kerül? Beszélgetés [...] (2004. május):
http://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=1907
- A rehabilitált Messiás-kép.** [Interjú Bolberitz Pállal a Gibson-filmről.] In: Demokrata, 2010. június 14.: <http://www.demokrata.hu/cikk/rehabilitalt-messias-kep>
- Majsai Tamás:** Mel Gibson és Belzebub. In: Népszabadság, 2004. július 17.:
<http://nol.hu/archivum/archiv-155918-135046>
- Zwick, Reinhold:** A legkeservesebb kinszenvedések. Mel Gibson "Passió"-ja. In: Mérleg, (39.) 2004/1. 42-52. [Orig.: Herder Korrespondenz, 2004/4.):
http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/zwick_a_legkeservesebb_kinszenvedesek_gibson_passio-ja_merleg_04_01_42-52.pdf

*

SEGÉDLETEK

KÉZIKÖNYVEK, BIBLIOGRÁFIÁK, EGYÉB TANULMÁNYI QUELLÉK

- A holokausz és a keresztény világ.** Szembenezés a múlttal és a jövő kihívásaival. Szerkesztette: Carol Rittner, Stephen D. Smith és Irena Steinfeldt. Pécs-Budapest: Egyházforum-Balassi. 2009. [*Alapvető ismereteket közlő OLVASÓKÖNYV. A benne foglaltakat kik-ki a hiányzó ismereteinek pótlására, illetve a már meglévőket kiegészítő, erősítő céllal olvashatja.*]
- A holokausz krónikája.** Budapest: Park Könyvkiadó. Főszerkesztő: Szalay Marianne. 2004.
- A magyarországi Holokausz bibliográfiája.** I-II. (Szerkesztette: Randolph L. Braham.) Budapest: Park Könyvkiadó, 2010.: <http://mek.oszk.hu/16100/16180/16180.pdf>
- Allerhand, Jacob:** A zsidóság története. Az első szentély pusztulásától a Talmud lezárásáig bibliai bevezetéssel. Budapest: MIOK. (Alef-könyvek). 1987.
- Attias, Jean-Christophe – Benbassa, Esther:** A zsidó kultúra lexikona. Budapest: balassi Kiadó. [2003.]
- Bódi Zsuzsanna – Máté Mihály:** Magyarországi cigány holokausz / [...] Válogatott bibliográfia / [...]. In: Bódi Zsuzsanna (Szerk.): Soha többé... / [...] Visszaemlékezések a holokausztra. / [...] Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. 2000. 112-134. ([Sorozatszám:] Cigány Néprajzi Tanulmányok, 9.):
https://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/olvasoszoba/romaszovegtar/Soha_tobbe_cigany_neprajzi_tanulmanyok_8.pdf
- Braham, Randolph L.:** A népirtás politikája. A Holocaust Magyarországon. Budapest: belváros Könyvkiadó. I-II. 1997[2].
 E-editio-k:
<http://mek.oszk.hu/11500/11506/>
 I.: <http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet1.pdf>
 - nem korrektúrázott html-verzióban:
<http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet1.htm>
 II.: <http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet2.pdf>
 - nem korrektúrázott html-verzióban:
<http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet2.htm>
- Gonda László:** A zsidóság Magyarországon 1526-1945. Budapest: Századvég. 1992.
- Johnson, Paul:** A zsidók története. Budapest: Európa Könyvkiadó. 2005.
- Karsai László:** *Holokausz*. Pannonica Kiadó. [S. l.] 2001.
- Prekup Anikó:** A zsidóság Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században. Debrecen: Csokonai Kiadó. (Történelmi Kézikönyvtár). 1997.

[Ide írhatja a szöveget]

Purcsi Barna Gyula: A cigánykérdés „gyökeres és végleges megoldása”. Tanulmányok a XX. századi „cigánykérdés” történetéből. (A Porrajmos, a II. világháborús cigány népiirtás 60. évfordulójára.) Debrecen: Csokonai Kiadó. 2004.

Romák a magyar történetírásban. Bibliográfia és digitális szövegtár. (Összeállította: Binder Mátyás.) [T.n.a.q.: 2013.]:

https://kisebbskutato.tk.mta.hu/uploads/files/ROMAK_A_MAGYAR_TOERTENETIRASBAN_bibliografia.pdf

Untermann, Alan: Zsidó hagyományok lexikona. Budapest: helikon Kiadó. 1999. [Orig.: 1997.]

Zsidó lexikon. Szerkesztette: Újvári Péter. Budapest: Zsidó Lexikon. 1929. [Reprint: 1987.]

Webes elérhetősége: <http://mek.niif.hu/04000/04093/html/index.htm>

ÖNÁLLÓ WEB-QUELLÉK:

A Holokauszt Magyarországon: <http://www.holokausztmagyarorszag.hu>

A magyar társadalomtudományok digitális archívuma/Zsidókérdés:

http://mtdportal.extra.hu/Bokk_zsidokerdes.html

Alapítvány a társadalmi emlékezetért: <http://zachor.hu/>

CENTROPA. A magyar zsidóság 20. századi története képekben és személyes történetekben elbeszélve: <http://www.centropa.org/hu>

Saul Gyermekei: <http://saulgyermekei.hu/articles/>